
EVEREST

2031

tamadres.com

GEOFF DYER

Akademisyen, yazar ve eleştirmen Geoff Dyer 1958'de İngiltere'de doğdu. Roman, deneme ve türlere meydan okuyan yapıtlarıyla pek çok ödöl kazandı: "Somerset Maugham Ödülü," gülmece dalında kurgu eserlere verilen "Bollinger Everyman Wodehouse Ödülü," fotoğraf hakkındaki çalışmalarıyla "International Center of Photography's 2006 Infinity Ödülü," "American Academy of Arts and Letters' E. M. Foster Ödülü," "National Book Critics Circle Ödülü" bunlardan bazılarıdır. Everest Yayınları olarak, daha önce *Zona*, *Bir Hışım*la, *Paris Esrimesi*, *Yeniden Anımsanan Savaş*, *Beyaz Kumlar* adlı yapıtlarını yayınladığımız Dyer'ı izlemeye *Ama Güzel* ile devam ediyoruz.

SONER SEZER

1985 yılında Tarsus'ta doğdu. Galatasaray Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Belgeseller için Fransızca ve İngilizceden dublaj çevirmenliği yaptı. *Radikal Genç*, *Peyniraltı Edebiyatı*, *LAN Edebiyat*, *K24*, *Öykülem*, *Post*. gibi mecralarda film eleştirileri, öyküleri, çevirileri ve edebiyat incelemeleri yayımlandı.

GEOFF DYER

AMA GÜZEL
Caz Hakkında Bir Kitap

Türkçesi: Soner Sezer

Yayın No 2031
Çağdaş Dünya Edebiyatı 278

Ama Güzel
Caz Hakkında Bir Kitap
Geoff Dyer

Kitabın özgün adı: *But Beautiful*

Editör: Zafer Zorlu
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Muzaffer Aysu
Düzeltilen: Semih Bilgiç

© 1991, 1996 Geoff Dyer
© 2018, bu kitabın tüm yayın hakları The Wylie Agency
(UK) LTD aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2021

ISBN 978-605-185-607-0
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Çağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

AMA GÜZEL
Caz Hakkında Bir Kitap

tamadres.com

tamadres.com

tamadres.com

John Bergerè,

tamadres.com

ÖNSÖZ

Bu kitabı yazmaya başladığımda, kitabın nasıl bir biçim alacağından pek emin değildim. Bu, doğaçlama yapmak zorunda kalacağım için aslında önemli bir avantajdı; zira yazma eylemi, en başından itibaren konusuna özgü bir temelden yola çıkacaktı.

Çok geçmeden, alışıldık eleştiri kalıplarından uzaklaştığım farkına vardım. Müzikte olan biteni akıllarda canlandıracağına inandığım metafor ve mecazlar bana gitgide daha da yetersiz görünmeye başladı. Dahası, en küçük bir mecaz bile kurmacaya dair bir imayı içerdiğinden, bu metaforlar çok geçmeden bölüm ve sahnelere kendilerini dayatmaya başladılar. Diyalog ve eylemleri uydurdukça, ortaya çıkan şey kurmacaya gitgide daha çok benzemeye başladı. Bununla birlikte, bu sahneler ya bir müzik parçası ya da bir müzisyenin kendine has özellikleri üzerine bir yorumu da içeriyorlardı. Bu noktadan itibaren, metin kurmaca olduğu kadar bir *yaratıcı eleştiri* halini de aldı.

Birçok sahne, çıkış noktasını bilindik, hatta meşhur olaylardan alıyor: Mesela Chet Baker'ın dişinin kırılması. Bu olaylar

yaygın anekdotlar ya da edinilmiş bilgi haznesinin bir parçası – başka bir deyişle “standart”lar; benimse bu olaylara dair kendi versiyonlarım var, bunları tanımlayan gerçeklikleri bir anlamda özet bir biçimde sunuyor ve bu gerçeklerin etrafında doğaçlama yapıyorum, bazı durumlardaysa onlardan bütünüyle uzaklaşıyorum. Bu, hakikate daha az sadık kalmak anlamına gelebilir, yine de biçimin doğaçlamaya has imtiyazlarına sadakat gösterir. Bazı kısımlarsa hiç de gerçek olaylardan yola çıkmıyor: Bu bütünüyle kurgulanmış sahneler özgün eserler olarak görülebilir (buna rağmen, bu bölümler adı geçen müzisyenlerin sözlerini içerebilir). Bir ara, bu kitaptaki karakterlerden biri bir laf ettiğinde, bunu aslında gerçek hayatta söylemiş olup olmadığını belirtmeyi düşündüm. Nihayetinde, bu kitaptaki tüm diğer kararları yönlendiren doğaçlama ilkesinin cazibesine kapılarak bunu yapmamaya karar verdim. Caz müzisyenleri sololarında sıklıkla birbirlerinden alıntı yapar: Bunun farkına varıp varmamamız, sizin müzik bilginize bağlıdır. Burada da aynı ilke geçerli işte. Bir kural olarak; burada olanın alıntılanmış olmaktan ziyade kurgulanmış ya da farklılaştırılmış olduğunu varsayın. Bu kitap boyunca, amacım müzisyenleri oldukları gibi değil bana göründükleri gibi sunmaktır. Doğal olarak bu iki uç arasındaki uçurum, çoğunlukla, hayli derindir. Benzer şekilde, öyle yapıyor gibi görünsem bile, müzisyenleri iş başında oldukları halleriyle tarif etmiyorum, daha ziyade müziğin otuz yıl sonra benim dinleme serüvenime düşen gölgesini tasvir etmeye çalışıyorum.

Sonsöz bölümü, bu metnin ana gövdesinde yer alan bazı çekinceleri daha resmi bir sunum ve analitik bir üslupla ortaya koyarak açıklıyor. Ayrıca son zamanlarda cazdaki gelişmeler üzerine de bazı düşünceler sunuyor. Bu son bölüm, her ne kadar metnin ana gövdesinde yer aldığı düşünülen bağlamı sunuyorsa da metne dahil olmaktan ziyade bir eklenti olarak görülmeli.

FOTOĞRAFLARA DAİR BİR NOT

Fotoğraflar bazen üzerinizde tuhaf olduğu kadar basit bir his bırakır: İlk bakışta, sonradan orada olmadığını keşfedeceğiniz şeyleri görürsünüz. Ya da bir kez daha baktığınızda başlangıçta orada olduğunun farkına varmadığınız şeyleri ayırt edersiniz. Mesela ben Milt Hinton'ın çektiği Ben Webster, Red Allen ve Pee Wee Russell fotoğrafında, Allen'in ayağını önündeki sandalyeye uzattığını, Russell'in aslında sigarasını çıkardığını filan düşünmüştüm...

Gerçek şu ki, hatırladığınız gibi olmaması Hinton'ın fotoğraflarının güçlü yanlarından biri (ya da bir başkası); her ne kadar saniyenin küçük bir dilimini tasvir ediyor olsa da, sahnenin *hissedilen zamanı* biraz önce olanı ya da olmak üzere olanı içine almak amacıyla, bu donmuş anın her yanına doğru saniyelerce uzuyor – yahut uzuyormuş gibi görünüyor: Ben, şapkasını düzeltiyor ve burnunu siliyor; Red, Pee Wee'den bir sigara almak için uzanıyor...

Yağlıboya resimler Britanya Savaşı'nı ya da Trafalgar'ı bile tuhaf bir sessizliğe gömüyor. Öte yandan, fotoğraf ışığa olduğu

kadar sese karşı da duyarlı olabiliyor. İyi fotoğraflar bakılmak için olduğu kadar dinlenmek için de var; fotoğraf ne kadar iyiye, duyulacak o kadar çok şey oluyor. En iyi caz fotoğrafları, fotoğrafı çekilenin sesini en çok duyuranlar. Carol Reiff'in çektiği, Chet Baker'ın Birdland'de sahnede görüldüğü fotoğrafta, yalnızca çerçevede yer alan küçük sahneye dolmuş olan müzisyenlerin sesini değil, aynı zamanda arka planda olan gece kulübündeki kadeh tokuşturmaları ve muhabbetleri de duyuyoruz. Benzer şekilde, Hinton'ın fotoğrafında da Ben'in gazete sayfalarını çevirini, bacak bacak üzerine atarken Pee Wee'nin pantolonundaki hışırtıyı da duyuyoruz. Bunları deşifre edecek olanaklara sahip miydik, bir adım daha atıp gerçekte söylenenleri duymak için bu gibi fotoğraflardan faydalanamaz mıydık? Hatta, en iyi fotoğraflar tasvir ettikleri sahneyi genişletiyormuş gibi görünüyorsa, orada *az önce* söylenen sözler ile *söylenmek üzere olan* sözleri de duyabilir miydik?

Yüksek kültürü üretenler tanrısal kahramanlar değil, çoğunlukla nevroitik ve yaralı kimliklere sahip, yanılabilir insani varlıklardır.

THEODOR ADORNO

Biz yalnızca kendi sesimizi duyarız.

ERNST BLOCH

tamadres.com

AMA GÜZEL

“Oldukları gibi değil bana göründükleri gibi...”

Yolun iki yanındaki tarlalar gece göğü kadar karanlıktı. Yol o kadar düzdü ki, bir ambarın önünde dikilseniz, araba farlarını ufuktaki yıldızlar gibi seyredebilirdiniz ve yaklaşan araba doğuya doğru geçip giderken ardında sürüklediği hayaletvari stop lambalarının ışığını görene dek en az bir saat geçerdi. Arabanın tekdüze uğultusu dışında ortalıkta tek bir ses yoktu. Karanlık o denli tekdüzeydi ki, farlar ışığın izinde şiddetle savrulan buğday tarlalarını bıçak gibi

kesene dek, arabanın şoförü ortada yol filan olmadığını düşünürken buldu kendini. Araba sanki bir kar küreme aracıydı da karanlığı bir ucundan biçiyor, önünde ışıktan bir yol açıyordu... Düşüncelerinin savrulup durduğunu, göz kapaklarının ağırlaştığını hissedince, uyanık kalmak için gözlerini sımsıkı kapayıp açtı ve bacağına ovdı. Hızını elliye sabitlemişti ama manzara öylesine engin ve sabitti ki, sanki araba ay yolculuğuna çıkan bir uzay mekiği misali hiç hareket etmiyor gibi görünüyordu... Bir kez daha hayale daldı, düşünceleri tarlalara savruldu ve belki de bir saniyelikliğine gözlerini kapatma riskini alabileceğini düşündü.

Araba birdenbire yolun uğultusu, gecenin ürpertiyle doldu ve şoför irkilerek neredeyse içinin geçmekte olduğunu fark etti. Birkaç saniye içerisinde arabanın içi buza kesti.

–Hey Duke, camı kapasana, artık uyukum filan kalmadı, dedi arabanın şoförü, yolcu koltuğunda oturan adama bir göz atarak.

–Harry, iyi olduğuna emin misin?

–Evet, evet...

Duke soğuktan alabildiğine nefret ederdi ve pencereyi kapatması için bu sözleri duyması yetti. Araba ne kadar hızlı soğuduysa, o kadar hızlı bir şekilde tekrar ısındı. Pencereleler sımsıkı kapalıyken arabanın içinde insana rehavet veren sıcak hava; onun dünyada en sevdiği iklim işte buydu. Duke birçok defa evinin yollar olduğunu söylemişti ve eğer bu doğruysa, o zaman arabası da evinin kalbiydi. Sonuna kadar açık kaloriferlere karşı dik durup göğüs gererken gözünün önünden akıp giden soğuk manzara – bu görüntü, ikisi için de eski bir sayfiye evinde yanan şöminenin önünde oturup kitap okurken dışarıda yağın karı izlemek gibiydi.

Birlikte böyle kaç kilometre yol gitmişlerdi? Harry bunu düşündü. Bir milyon kilometre mi? Buna trenleri ve uçakları da katınca, muhtemelen dünyanın çevresinde üç ya da dört tur atacak kadar yol almışlardı. Herhalde dünyada hiç kimse bu kadar zamanı birlikte

geçirmemiş ya da bu kadar çok, büyük olasılıkla milyarlarca kilometre boyunca, birlikte seyahat etmemiştir. Bu arabayı 49'da satın almıştır, niyeti sadece New York etrafında dolaşmaktır, ama kısa süre sonra bu arabayla Duke'ü ülkenin dört bir köşesine taşımaya başladı. Defalarca, bir deftere ne kadar yol kat ettiklerinin kaydını tutmak gibi bir hevese kapılmıştı ama her defasında bunu aslında başından beri yapmak istediğini hatırlamış, dolayısıyla bu düşünceye her kapıldığında niyetini bir kenara bırakarak geçip gittikleri şehirlerle eyaletleri anımsayıp mesafeleri kabaca hesaplamaya çalışmıştı. Aslında durum şuydu – onlar hiçbir yeri gezmemişler, bütün dünyadan geçip gitmişlerdi; bazen bir mekâna sahneye çıkmalarından yirmi dakika önce varır ve performansları bittikten yarım saat sonra da yeniden yola koyulurlardı.

Bu defteri tutmamak onun hayıflandığı tek şeydi. Gruba 27 Nisan 1927'de, henüz on yedi yaşındayken katılmıştı ve nihayetinde onun okula dönmek yerine onlarla yollara düşerek kendi istediği yoldan yürüyeceğini bilen annesinin aklını çelmek için, Duke'ün kadının ellerini sıkıp gülümseyerek, söylediği her şeye “Evet, elbette Bayan Carney” demek suretiyle annesini ikna etmesi gerekmişti. Eğer Duke bunun ömrünün geri kalanını yollarda geçirmek anlamına geldiğinden bahsetmiş olsaydı, bu iş bu kadar kolay olmazdı tabii. Yine de geriye dönüp tüm bunlara baktığında pişmanlık duyduğu bir an ya da bir kilometre bile bulmak zordu – özellikle de sahneye çıkmak için Duke ile birlikte yollara düştüğü bu yıllarda. Bütün dünya Duke'ü severdi ama onu gerçekten tanıyan kimse yoktu; yıllar içerisinde o, Duke'ü herkesten daha iyi tanımıştı ve bu da yeterince iyi bir kazançtı – pratikte, para yalnızca bir ekstraydı...

–Ne âlemdeyiz Harry?

–Her şey yolunda Duke. Acıktın mı?

–Midem Rockford'dan bu yana guruldayıp duruyor. Sende durumlar nasıl?

–Ben iyiyim. Dün sabah mideme indirdiğim kızarmış tavuk hâlâ yerli yerinde duruyor.

–Şimdiye kadar epeyi lezzetli bir hal almış olmalı, Harry.

–Neyse birazdan kahvaltı için mola veririz zaten.

–Birazdan mı?

–Yaklaşık üç yüz yirmi kilometre daha gidersek yani.

Duke kakkabayı koyuverdi. Zamanı saatlerle değil kilometrelerle ölçerlerdi ve uzun mesafelere o kadar alışmışlardı ki, yüz altmış kilometre genellikle çişinin gelmesiyle çişini yapmak arasında geçen süreydi. Üç yüz yirmi kilometre, çoğunlukla açlığın ilk işaretleriyle yemek yemek için mola vermek arasında geçen mesafeydi – ve seksen kilometre içerisinde tek bir restoranla karşılaşmış olsalar bile, çoğu kez yollarına devam ederlerdi. Mola vermek öylesine büyük bir heyecanla bekledikleri bir şeydi ki, bunu gerçekten yapmayı zar zor beceriyorlardı: Bu, ilelebet ertelenmesi gereken bir andı sanki.

–Varınca beni uyandır, dedi Duke, uyumak için şapkasını koltuğun kenarıyla kapının arasına sıkıştırırken.